

Landskap: Skåne ..... Upptecknat av: kantor R.A.Svensson .....
 Härad: S.Åsbo,V.Göinge ..... Adress: Tjörnarp f.1871 .....
 Socken: Höja,Häglinge,Tjörnarp ..... Berättat av: det mesta ur eget minne;
 Uppteckningsår: 1947 ..... Född år: en del är berättat av f.d.
 1863 i Fulltofta Tjörnarp ..... lantbr, Anders Nilsson,

i Höja

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-10

LUF 59.

Skriv endast på denna sida!

M. 10352 :/.

Landskap: Skåne Upptecknat av: R. A. Svensson, född i Höja 1871
Härad: Södra Åsbo och V. Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja, Häglinge och Tjörnarp Berättat av: det mesta ur mitt eget minne; en del
är berättat av f. d. lantbr. Anders Nils
son, Tjörnarp
Uppteckningsår: 1947 Född år 1863 i Fulltofta.

När den nya tiden kom till bygden.

Lw J. 59.

När något laga skifte infördes, vet jag inte, och det har icke lyckats mig att taga reda därpå. Oskiftade byar känner jag icke till. Men jag ställer mig frågande till om något skifte helt blivit genomfört. I Häglinge, där jag haft min verksamhet under nära 25 år, var det så, att till (jag skulle tro) varje hemman hörde en mosslott, ur vilken ägaren kunde taga den nödiga mängd brännrot, som behövdes i huset för året. Och samtliga mosslotterna lågo sida vid sida om varandra på samma ställe. Så hade Västra Häglinge sitt område, Östra Häglinge sitt, Ynglingarum sitt, Kollstrarp sitt o. s. v.

Samma är förhållandet här i Tjörnarp, fast kanske i mindre grad. För övrigt finnes det enligt min mening helt oskiftad jord, i det att byarna icke sällan ha allmanningar såsom grustäkter, sandtäkter, lertäkter. Men på "allmanningarna" finnas också ganska ofta hus (bostadshus) Sådana här nämnda allmanningar med olika slag av "täkter" finnas t. e. x i min födelseförsamling Höja.

I min födelseby Mardal finnes en dal, som kallas Rördal. Hela Rördal är delad i småbitar, olika till storlek, och det påstods, att alla lantbrukarna i byn med undantag av en hade där var sitt lilla jordstycke. (Denne ene, som för övrigt hade en ganska stor och utmärkt egendom, brukade på

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R. A. Svensson
Härad: S. Åsbo, V. Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja, Häglinge och Tjörnarp Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

skämt säga, att han hade fått vägar i stället. Varje ägare av fastighet hade ju ett eller flera större eller mindre vägstycken att föra = påföra lagningsämne.) Rördal var åtminstone under den tid, då jag vistades i Mardal, inte något mossområde utan odlad jord.

Jag kan icke nu uppräknat våra byar, där bystämma förekommer, men i min barndom och tidiga ungdom hölls icke sällan bystämma i min födelseby Mardal, Höja socken. Min far var folkskollärare och ganska säkert den person i byn, som var mest kvalificerad för att upprätta skrivelser av ena eller andra slaget. Det var också han, som snart sagt alltid utskrev kungörelserna i två exemplar varje gång, bystämma skulle hållas. Kungörelserna omtalade naturligtvis de ärenden, som skulle behandlas på bystämman. Den ena kungörelsen lämnades till Per Jönssons och den andra till Per Anderssons. Den första skulle skickas från det ena stället till det andra i bestämd ordning, till dess den besökt alla gårdarna i norra och östra delen av byn. Den andra skulle i bestämd ordning göra besök på varenda gård i södra och västra delen av byn. Liksom budkavlen fick den inte fördröjas utan genast skickas vidare, så snart den blivit genomläst. Det dröjde nog inte heller mer än ett par timmar eller kanske något mer att kalla alla, som hade rätt att delta i bystämman. Huruvida man i min födelseby nu för tiden har någon bystämma, är mig obekant.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo,V.Göinge Adress: Tjörnarps
Socken: Höja,Häglinge,Tjörnarps Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

enär jag icke på mer än 50 år varit där, utom då det gällt tillfälliga besök. Jag föreställer mig dock, att bystämmorna fortfarande, ty tåkterna sandtåkt^{en} och lertåkten ha de troligen kvar. (De kallades ofta "taga", lartagan och såntagan)

Byhandlingar och byskrin(byens låda) förvarades hos byordningsmannen. Byhorn är obekant för mig. Då byordningsmannen hade "uttjänt" d.v.s. då någon annan skulle bli byordningsman, flyttade byens saker till honom. Kalasrote torde i allmänhet inte finnas, men i en by i Tjörnarps, (Slättaröds by) göres årligen (enligt uppgift, som jag fått av kommunalfullm. ordförande i Tjörnarps) ett charmant bygille hos byordningsmannen, och då bjuder man t.o.m. gås.

Nog finnes det andelsföreningar av olika slag, men att de tillkommit såsom ersättning för det gamla byalaget, har jag aldrig hört omtalas.

" För mer än 100 år sedan torde jordbruksförbättringar ha börjat vidtagas," sade Anders Nilsson, "och för 75 år sedan började man att odla kärr. Naturligt vis skedde det för att utvinna bättre gräda. Omläggning av jordbruksproduktionen, ändrad växtföljd, dikning, nya jordbruksredskap etc torde få skrivas 60 år tillbaka i tiden."

Förut låg enligt min erfarenhet jorden i tråde, dvs vilade vart sjunde år. Lantmannen hade jorden i sju skiften. Men under den tiden, den vilade, påfördes gödsel, och jorden vändes och bearbetades duktigt. Snart nog kom man

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352: 4

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo, V.Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja, Häglinge, Tjörnarp Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

*Foto av löv-
ang Tjörn-
arp.*
dock till den slutsatsen, att det var oklokt att på det sättet låta jorden vara till ingen nytta. Så började man "så grönfoder", säd och baljväxter till samman, som man antingen lät djuren avbeta, eller också högg man det och lät det torka. Det blev ett utmärkt vinterfoder till djuren. Lövängens tid torde inte helt vara slut. Se Svensk Uppslagsbok band 25 bladet före sidan 161 ! "På lövängen skar man ned grenar av vide och sälle (sälg) och torkade och hade till mat till fåren under vintern." Anders Nilsson.

Binäringarna äro nu mera så gott som inga. Det finnes visserligen en eller ett par personer här i Tjörnarp, som tillverka björkekvastar, som säljas. "Förr i tiden gjordes många kvastar, vilka kördes till staden för att säljas," Anders Nilsson. Biskötseln var ganska vanlig, och då man helt hade bien i halmkupor, hade åtskilliga personer till uppgift att tillverka sådana.. I varje by fanns också en eller annan som gjorde trätöfflor *och fästare* eller ombottnade sådana för en billig penning. Och i hemmen! Spinnrockarna snurrade från oktober och fram i mars, men sedan gällde det att få vävsyolen eller vävstolarna i gång, ty det gällde att väva mycket. Mororna hade sina särskilda kunder, som de sålde vävräckor till. Jag minns från min hemby, att en mora där varje år talade om att hon skulle väva lasaretsräckor. Och lin odlades ju på snart sagt vartenda ställe (gård) Men vilket arbete! Först skulle jorden köras väl, där

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:5.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo,V.Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja,Häglinge,Tjörnarp Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

man skulle så linfrö. Och när linet hade kommit upp, skulle det lukas. Och då hören (linet) var mogen, skulle den dragas upp med roten. Då den var torr, skulle den "kneblas" d.v.s. dragas genom ett slags grov häckla, så att fröhusen kommo av. Sedan skulle den utläggas tunt i rader på fälten. Under det att linet låg utbrett, var det bra med nederbörd, ty därigenom blev skalet vid torkningen skörare. Därför föll det lättare av vid bråkandet. När linet legat ute några veckor, upptogs det och buntades i små kärvar. Dessa fördes till bastuan, torkladan. Torklador var det relativt gott om. I min födelseby fanns två. Linet lades där upp på en lave, och så eldade man en natt, så att det (hören) blev riktigt torr. I bastuan samlades gärna byens (i synnerhet) manliga ungdom, och där kunde de hålla till åtskilliga timmar under natten och prata galenskaker. Den, som skötte eldningen, slapp i allmänhet att vara ensam i bastuan.

Dagen efter skulle hören brytas. Då fick en (vanligen en flicka) skynda sig in i värmen och plocka ut "höra~~n~~er" och lämna till dem, som skulle bryta (bråka) och sedan ginga bråkorna av alla krafter, för att man skulle få träämnet, skalet, från hören, linet. Efter brytningen samlades alla "brydarna" i hemmet, där man haft brytning, och så skulle det bli brydegille. Och det blev det riktigt på allvar. Mor hade kokat den allra härligaste vitkålssoppa på lammkött. Man hade gott om får och lamm på den tiden, och man had alltid på förhand utsett en "lommavår" till offer för brytegillet. Sedan man fått hören hem, skulle

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:6.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kontor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo,V.Göinge Adress: Tjörnarps
Socken: Höja,Häglinge,Tjörnarps Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

den

skättas, skäktas, för att få alla skalarna av. Det man slog av, kallades skattefall, och av det vävde man de grova kökshanddukarna m.m. Därefter skulle det återstående linet grovhäcklas och finhäcklas. Därvid föllo blånor ifrån. Av blånorna, ~~av vilket~~ man vävde utmärkt blångarn. Men då man häcklat linet väl, hade man det finaste kvar, det riktiga linet, av vilket man vävde dukar och serveter, som flickorna skulle ha i hemgift. Sedan vävräcken var färdig, skulle den blekas och bykas och blekas igen, och när det skett några gånger, så kunde vävräcken klippas sönder, och sedan kunde man fålla dukar och serveter och så stoppa alltsamman ned i en stor kista, och sedan väntade flickan, att en riktigt bra pojke skulle komma och fria och få ja. För övrigt hade tösen mycket annat än duktyg.

"Den gamla tiden är mig kär," säger Tegnér. Mycket av det, som här är sagt, torde helt höra till en förgången tid. Att hemslöjden till stor del försvunnit, torde i första hand ha berott därpå, att det inte lönade sig med sådan. Industrien torde ha "gjort kål" på hemslöjden.

"Smärre industrier" känner jag inte till från gångna tider. Att människor för 50 à 75 år sedan i stora skaror reste till Amerika, berodde helt säkert därpå, att man där "ville göra pengar" i stort. Om det lyckades för alla, vet jag inte, men jag vet, att för en och annan lyckades det synnerligen utmärkt

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:7

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo, V.Göinge Adress: Tjörnarps
Socken: Höja, Häglinge, Tjörnarps Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

Vilket år emigrationen upphörde, kan jag inte säga. Då någon nu reser till Amerika, är det vanligen en sådan, som kommit hem för att göra påhälsning.

Angående sättet att handskas med penningar kan jag inte yttra mig om.

Den första handelsbutiken i Tjörnarps var en liten butik i Stavaröd för 80 år sedan. Därefter blev det butik i Marietorp, helt nära Tjörnarps kyrka. Den innehades av Per Jönsson, Per Handlare. Han flyttade sedan affären fram till Tjörnarps samhälle, d.v.s. det, som nu är Tjörnarps samhälle.

"Nya tag börja o tekomma för 60 år sen, men röfärgning har säkert vaed te i 100 år" sade Anders Nilsson. Hygienen har tilltagit i hög grad, och därför ville man ha bättre bostäder. Hemmen äro nu snygga och fina, och man har i allmänhet förstklassiga möbler. Man följer med sin tid i allting, och kalasen ha helt glömt den gamla tidens kalas. Nu har man ingen förning med sig, men i dessa trakter håller man hårt på "speddekagor". Så snart det är födelsedag eller någon annan högtidsdag, så nog skall det spettkakor till. Ägg och socker få vara hur dyra som helst, men spettkaka skall till. Jag var för snart 40 år sedan på ett kalas, en begravning, i Häglinge, och där fanns till efterrätt icke mindre än 23 tårtor och spettkakor. Ja, det var som en man sade, då han kom in och såg allt: "Här kan man gå vilse." Och, märk väl! Det gällde att taga en bit eller ett stycke av varje. Men så fick man också ha en tvåkilo-papperspåse och stoppa det i, som man inte kunde äta, ty äta allt kunde ju

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:8.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo, V.Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja, Häglinge, Tjörnarp Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

ingen. Ofoget torde till stor del vara slut, ty nog var det ett ofog: först skulle man äta så mycket man kunde av all den goda maten och bakverken, och sedan ta ett stort lass kakor med hem. "Men glöttana där hemma töckte om te-ställningen."

Sedan omkring 60 år tillbaka har jag varit kyrkotjänare, kantor. Jag minns frå 90-talet vilka oerhörda mängder vin, som dracks vid bröllop. Den dumheten är bortlagd. Numera få gäster ett par glas vin, och därmed väl.

Vägarna ha blivit mycket förbättrade, men ännu återstår mycket att göra. Här i Tjörnarp längta vi efter att vägkurvorna-- 3 svåra sådana finnas- måtte bli rättade, vilket synes vara både nödigt och nyttigt, ty sedan oktober förra året ha sju, säger sju, bilolyckor inträffat i Tjörnarp. Bilar äro nu mycket vanliga, och många hemmansägare hålla sig med bil. Och den, som inte har bil, lejer gärna en bilskjuts, om det gäller att komma till stationen eller någon annan stans i en hast.

Under vintern taga biograferna många penningar från människor, kanske mest från ungdomen. Här i Tjörnarp finnes ingen biograf, men snart nog lär här bli sådan. Många människor ^{från lifen} (ha emellertid rest till Höör för att få vara med på biografförevisning. Om sommaren roar man sig på dansbanorna, ett enligt min uppfattning sorgligt nöje. Radio finnes förmodligen i alla hus, där människor bo och vistas, och man kan knappt tala om tidningen utan tid-

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:9

Landskap: ..... Skåne ..... Upptecknat av: ..... kantor R.A. Svensson .....
Härad: ..... S. Åsbo, V. Göinge ..... Adress: ..... Tjörnarps .....
Socken: ..... Höja, Häglinge, Tjörnarps ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: ..... 1947 ..... Född år ..... 1871 ..... i ..... Höja .....

---

ningarna, ty naturligtvis har man mer än en. Allt för ofta håller man sig med en veckotidning. Men vad den ger eller kan ge, kan jag inte säga.

Förändringen i folkundervisningen har varit påtaglig. Många från landet avlägga först studentexamen och övergå sedan till akademiska studier eller annat, till vilket studentexamen är en förberedelse.

Överallt, där jag har haft min verksamhet, har man hållit hårt på dop- och begravnings seder, men gudstjänstbesöken och i sammanhang därmed antalet nattvardsgäster har nedgått på oroande sätt. Jag har i en församling söderut tjänstgjort flera gånger, då vi inte hade mer än 2 eller 3 gudstjänstbesökare. Söndagsfirandet, sett från andlig och religiös synpunkt, har till stor del upphört. I allmänhet ha nog människor en yttre sabbatsvila, men nog finns det människor, som på sabbatsdagen sköta precis vad som förekommer. Och jag vet från min verksamhet i Sydligaste Skåne, att söndagarna strax före jul voro de stora slaktdagarna. Trots de kraftigaste protester och utbrott från de stackars grisarnas sida fördes de utan barmhärtighet och dom till avrättsplatsen och det - inte att förglömma - just då prästen reste till kyrkan för att predika på söndagen. (Ett sorgligt kapitel)

Väckelserörelser ha flera gånger spelat betydande roll, och många människor ha då genom Guds nåd kommit "från mörker och till ljus, från Satans makt och till Gud."

Ifyll endast ovanstående uppgifter!

M. 10352:10.

Landskap: Skåne Upptecknat av: kantor R.A.Svensson
Härad: S.Åsbo,V.Göinge Adress: Tjörnarp
Socken: Höja,Häglinge,Tjörnarp Berättat av:
Uppteckningsår: 1947 Född år 1871 i Höja

Huruvida det här senast nämnda hade något samband med högkonjunkturer, kan jag icke säga. Om goda år från 1850 och 1870 talen har jag ej hört berättas, men däremot hörde jag för många år sedan talas om, att år 1868 var ett mycket svårt år.

Ifyll endast ovanstående uppgifter!